

1 श्री विष्णु सहस्र नाम स्तोत्रम्

ॐ शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥ 1 ॥

नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमम् ।
देवीं सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ।

1.1 पूर्व पीठिका

व्यासं वसिष्ठ नप्तारं शक्तेः पौत्रमकल्मषं ।
पराशरात्मजं वन्दे शुकतातं तपोनिधिं ॥ 3 ॥

व्यासाय विष्णु रूपाय व्यासरूपाय विष्णवे ।
नमो वै ब्रह्मनिधये वासिष्ठाय नमो नमः ॥ 4 ॥

अविकाराय शुद्धाय नित्याय परमात्मने ।
सदैक रूप रूपाय विष्णवे सर्वजिष्णवे ॥ 5 ॥

यस्य स्मरणमात्रेण जन्मसंसारबन्धनात् ।
विमुच्यते नमस्तस्मै विष्णवे प्रभविष्णवे ॥ 6 ॥

ॐ नमो विष्णवे प्रभविष्णवे ।

श्री वैशम्पायन उवाच

श्रुत्वा धर्मा नशेषेण पावनानि च

युधिष्ठिरः शान्तनवं पुनरेवाभ्य भाषत ॥ 7 ॥

श्री युधिष्ठिर उवाच

किमेकं दैवतं लोके किं वाऽप्येकं परायणं

स्तुवन्तः कं कमर्चन्तः प्राप्नुयुर्मानवाः शुभम् ॥ 8 ॥

को धर्मः सर्वधर्माणां भवतः परमो मतः ।

किं जपन्मुच्यते जन्तुर्जन्मसंसार बन्धनात् ॥ 9 ॥

श्री भीष्म उवाच

जगत्प्रभुं देवदेव मनन्तं पुरुषोत्तमं ।

स्तुवन्नाम सहस्रेण पुरुषः सततोत्थितः ॥ 10 ॥

तमेव चार्चयन्नित्यं भक्त्या पुरुषमव्ययं ।

ध्यायन् स्तुवन्नमस्यंश्च यजमानस्तमेव च ॥ 11 ॥

अनादि निधनं विष्णुं सर्वलोक महेश्वरं ।

लोकाध्यक्षं स्तुवन्नित्यं सर्व दुःखातिगो

भवेत् ॥ 12 ॥

ब्रह्मण्यं सर्व धर्मज्ञं लोकानां कीर्ति वर्धनं ।
लोकनाथं महद्भूतं सर्वभूत भवोद्भवम् ॥ 13 ॥

एष मे सर्व धर्माणां धर्मोऽधिक तमोमतः ।
यद्भक्त्या पुण्डरीकाक्षं स्तवैरर्चेन्नरः सदा ॥ 14 ॥

परमं यो महत्तेजः परमं यो महत्तपः ।
परमं यो महद्ब्रह्म परमं यः परायणम् । 15 ॥

पवित्राणां पवित्रं यो मङ्गलानां च मङ्गलं ।
दैवतं देवतानां च भूतानां योऽव्ययः पिता ॥ 16 ॥

यतः सर्वाणि भूतानि भवन्त्यादि युगागमे ।
यस्मिंश्च प्रलयं यान्ति पुनरेव युगक्षये ॥ 17 ॥

तस्य लोक प्रधानस्य जगन्नाथस्य भूपते ।
विष्णोर्नाम सहस्रं मे श्रुणु पाप भयापहम् ॥ 18 ॥

यानि नामानि गौणानि विख्यातानि महात्मनः ।
ऋषिभिः परिगीतानि तानि वक्ष्यामि भूतये ॥ 19 ॥

ऋषिर्नाम्नां सहस्रस्य वेदव्यासो महामुनिः ॥
छन्दोऽनुष्टुप् तथा देवो भगवान् देवकीसुतः ॥ 20 ॥

अमृतां शूद्रवो बीजं शक्तिर्देवकिनन्दनः ।
त्रिसामा हृदयं तस्य शान्त्यर्थे विनियुज्यते ॥ 21 ॥

विष्णुं जिष्णुं महाविष्णुं प्रभविष्णुं महेश्वरं ॥
अनेकरूप दैत्यान्तं नमामि पुरुषोत्तमम् ॥ 22 ॥

1.2 पूर्वन्यासः

अस्य श्री विष्णोर्दिव्य सहस्रनाम स्तोत्र महामन्त्रस्य ॥
श्री वेदव्यासो भगवान् ऋषिः ।
अनुष्टुप् छन्दः ।
श्रीमहाविष्णुः परमात्मा श्रीमन्नारायणो देवता ।
अमृतांशूद्रवो भानुरिति बीजं ।
देवकीनन्दनः स्रष्टेति शक्तिः ।
उद्भवः, क्षोभणो देव इति परमोमन्त्रः ।
शङ्खभृन्नन्दकी चक्रीति कीलकम् ।
शार्ङ्गधन्वा गदाधर इत्यस्त्रम् ।
रथाङ्गपाणि रक्षोभ्य इति नेत्रं ।

त्रिसामासामगः सामेति कवचम् ।
आनन्दं परब्रह्मेति योनिः ।
ऋतुस्सुदर्शनः काल इति दिग्बन्धः ॥
श्रीविश्वरूप इति ध्यानं ।
श्री महाविष्णु प्रीत्यर्थे सहस्रनाम जपे
पारायणे विनियोगः ।

1.3 ध्यानम्

क्षीरो धन्वत् प्रदेशे शुचिमणि
विलसत्सैकते मौक्तिकानां
माला क्लुप्ता सनस्थः स्फटिक
मणि निभैर् मौक्तिकैर् मण्डिताङ्गः ।
शुभ्रै रभ्रै रदभ्रै रुपरि विरचितैर् मुक्त पीयूष वर्षैः
आनन्दी नः पुनीया दरि नलिन गदा
शङ्ख पाणिर् मुकुन्दः ॥ 1 ॥

भूः पादौ यस्य नाभिर् विय दसुर निलश्चन्द्र
सूर्यौ च नेत्रे
कर्णा वाशाः शिरो द्यौर् मुखमपि दहनो
यस्य वास्तेय मब्धिः ।
अन्तःस्थं यस्य विश्वं सुर नर खगगो भोगि गन्धर्व दैत्यैः

चित्रं रं रम्यते तं त्रिभु वन वपुशं
विष्णु मीशं नमामि ॥ 2 ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय !

शान्ताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं सुरेशं
विश्वाधारं गगनसदृशं मेघवर्णं शुभाङ्गम् ।
लक्ष्मीकान्तं कमलनयनं योगिहृद्ध्यनिगम्यम्
वन्दे विष्णुं भवभयहरं सर्वलोकैकनाथम् ॥ 3 ॥

मेघश्यामं पीतकौशेयवासं
श्रीवत्साकं कौस्तुभोद्भासिताङ्गम् ।
पुण्योपेतं पुण्डरीकायताक्षं
विष्णुं वन्दे सर्वलोकैकनाथम् ॥ 4 ॥

नमः समस्त भूतानां आदि भूताय भूभृते ।
अनेकरूप रूपाय विष्णवे प्रभविष्णवे ॥ 5 ॥

सशङ्खचक्रं सकिरीटकुण्डलं
सपीतवस्त्रं सरसीरुहेक्षणं ।
सहार वक्षःस्थल शोभि कौस्तुभं
नमामि विष्णुं शिरसा चतुर्भुजम् । 6 ॥

छायायां पारिजातस्य हेमसिंहासनोपरि
आसीनमम्बुदश्याममायताक्षमलङ्कृतम् ॥ 7 ॥

चन्द्राननं चतुर्बाहुं श्रीवत्साङ्कित वक्षसम्
रुक्मिणी सत्यभामाभ्यां सहितं कृष्णमाश्रये ॥ 8 ॥

1.4 स्तोत्रम्

1.4.1 Sloka 1-20

विश्वं विष्णुर्वषट्कारो भूतभव्यभवत्प्रभुः ।
भूतकृद्भूतभृद्भावो भूतात्मा भूतभावनः ॥ 1 ॥

पूतात्मा परमात्मा च मुक्तानां परमागतिः ।
अव्ययः पुरुषः साक्षी क्षेत्रज्ञोऽक्षर एव च ॥ 2 ॥

योगो योगविदां नेता प्रधान पुरुषेश्वरः ।
नारसिंहवपुः श्रीमान् केशवः पुरुषोत्तमः ॥ 3 ॥

सर्वः शर्वः शिवः स्थाणुर्भूतादिर्निधिरव्ययः ।
सम्भवो भावनो भर्ता प्रभवः प्रभुरीश्वरः ॥ 4 ॥

स्वयम्भूः शम्भुरादित्यः पुष्कराक्षो महास्वनः ।
अनादि निधनो धाता विधाता धातुरुत्तमः ॥ 5 ॥

अप्रमेयो हृषीकेशः पद्मनाभोऽमरप्रभुः ।
विश्वकर्मा मनुस्त्वष्टा स्थविष्ठः स्थविरो ध्रुवः ॥ 6 ॥

अग्राह्यः शाश्वतः कृष्णो लोहिताक्षः प्रतर्दनः ।
प्रभूतस्त्रिक कुब्धाम पवित्रं मङ्गलं परम् ॥ 7 ॥

ईशानः प्राणदः प्राणो ज्येष्ठः श्रेष्ठः प्रजापतिः ।
हिरण्यगर्भो भूगर्भो माधवो मधुसूदनः ॥ 8 ॥

ईश्वरो विक्रमीधन्वी मेधावी विक्रमः क्रमः ।
अनुत्तमो दुराधर्षः कृतज्ञः कृतिरात्मवान् ॥ 9 ॥

सुरेशः शरणं शर्म विश्वरेताः प्रजाभवः ।
अहस्संवत्सरो व्यालः प्रत्ययः सर्वदर्शनः ॥ 10 ॥

अजस्सर्वेश्वरः सिद्धः सिद्धिः सर्वा दिरच्युतः ।
वृषाक पिर मेयात्मा सर्व योग विनिस्सृतः ॥ 11 ॥

वसुर्वसुमनाः सत्यः समात्मा सम्मितस्समः ।

अमोघः पुण्डरीकाक्षो वृषकर्मा वृषाकृतिः ॥ 12 ॥

रुद्रो बहुशिरा बभ्रुर्विश्वयोनिः शुचिश्रवाः ।
अमृतः शाश्वतस्थाणुर्वरारोहो महातपाः ॥ 13 ॥

सर्वगः सर्व विद्वानुर्विष्वक्सेनो जनार्दनः ।
वेदो वेदविदव्यङ्गो वेदाङ्गो वेदवित्कविः ॥ 14 ॥

लोकाध्यक्षः सुराध्यक्षो धर्माध्यक्षः कृताकृतः ।
चतुरात्मा चतुर्व्यूहश्चतुर्दंष्ट्रश्चतुर्भुजः ॥ 15 ॥

भ्राजिष्णुर्भोजनं भोक्ता सहिष्णुर्जगदादिजः ।
अनघो विजयो जेता विश्वयोनिः पुनर्वसुः ॥ 16 ॥

उपेन्द्रो वामनः प्रांशुरमोघः शुचिरूर्जितः ।
अतीन्द्रः सङ्ग्रहः सर्गो धृतात्मा नियमो यमः ॥ 17 ॥

वेद्यो वैद्यः सदायोगी वीरहा माधवो मधुः ।
अतीन्द्रियो महामायो महोत्साहो महाबलः ॥ 18 ॥

महाबुद्धिर्महावीर्यो महाशक्तिर्महाद्युतिः ।
अनिर्देश्यवपुः श्रीमानमेयात्मा महाद्रिधृक् ॥ 19 ॥

महेश्वासो महीभर्ता श्रीनिवासः सताङ्गतिः ।
अनिरुद्धः सुरानन्दो गोविन्दो गोविदां पतिः ॥ 20 ॥

1.4.2 Sloka 21-40

मरीचिर्दमनो हंसः सुपर्णो भुजगोत्तमः ।
हिरण्यनाभः सुतपाः पद्मनाभः प्रजापतिः ॥ 21 ॥

अमृत्युः सर्वदृक् सिंहः सन्धाता सन्धिमान् स्थिरः ।
अजो दुर्मर्षणः शास्ता विश्रुतात्मा सुरारिहा ॥ 22 ॥

गुरुर्गुरुतमो धाम सत्यः सत्यपराक्रमः ।
निमिषोऽनिमिषः स्रग्वी वाचस्पति रुदारधीः ॥ 23 ॥

अग्रणीर् ग्रामणीः श्रीमान् न्यायो नेता समीरणः
सहस्रमूर्धा विश्वात्मा सहस्राक्षः सहस्रपात् ॥ 24 ॥

आवर्तनो निवृत्तात्मा संवृतः सम्प्रमर्दनः ।
अहः संवर्तको वह्नि रनिलो धरणीधरः ॥ 25 ॥

सुप्रसादः प्रसन्नात्मा विश्वधृग्विश्वभुग्विभुः ।

सत्कर्ता सत्कृतः साधुर्जह्नुर्नारायणो नरः ॥ 26 ॥

असङ्ख्येयोऽप्रमेयात्मा विशिष्टः शिष्टकृच्छुचिः ।
सिद्धार्थः सिद्धसङ्कल्पः सिद्धिदः सिद्धि साधनः ॥ 27 ॥

वृषाही वृषभो विष्णुर्वृषपर्वा वृषोदरः ।
वर्धनो वर्धमानश्च विविक्तः श्रुतिसागरः ॥ 28 ॥

सुभुजो दुर्धरो वाग्मी महेन्द्रो वसुदो वसुः ।
नैकरूपो बृहद्रूपः शिपिविष्टः प्रकाशनः ॥ 29 ॥

ओजस्तेजोद्युतिधरः प्रकाशात्मा प्रतापनः ।
ऋद्धः स्पष्टाक्षरो मन्त्रश्चन्द्रांशुर्भास्करद्युतिः ॥ 30 ॥

अमृतां शूढ् भवो भानुः शशबिन्दुः सुरेश्वरः ।
औषधं जगतः सेतुः सत्य धर्म पराक्रमः ॥ 31 ॥

भूत भव्य भवन्नाथः पवनः पावनोऽनलः ।
कामहा काम कृत्कान्तः कामः काम प्रदः प्रभुः ॥ 32 ॥

युगादि कृद् युगा वर्तो नैक मायो महाशनः ।
अदृश् यो व्यक्त रूपश्च सहस्र जिद नन् तजित् ॥ 33 ॥

इष्टोऽविशिष्टः शिष् टेषः शिखण्डी नहुषो वृषः ।
क्रोधहा क्रोध कृत् कर्ता विश्व बाहुर् महीधरः॥34 ॥

अच्युतः प्रथि तः प्राणः प्राणदो वास वानुजः ।
अपां निधिर धिष्ठान मप्र मत्तः प्रतिष्ठितः ॥ 35 ॥

स्कन्दः स्कन्द धरो धुर्यो वरदो वायु वाहनः ।
वासु देवो बृहद् भानु रादिदेवः पुरन्धरः ॥ 36 ॥

अशो कस् तार णस्तारः शूरः शौरिर् जनेश्वरः ।
अनुकूलः शता वर्तः पद्मी पद्म निभेक्षणः ॥ 37 ॥

पद्म नाभोऽ रविन्दाक्षः पद्म गर्भः शरी रभृत् ।
महर्धिर् ऋद् धो वृद् धात्मा महाक्षो गरुडध्वजः॥38॥

अतुलः शरभो भीमः सम यज्ञो हविर् हरिः ।
सर्व लक्षण लक्षण्यो लक्ष्मी वान् समि तिज्जयः॥39॥

विक्षरो रोहि तो मार्गो हेतुर् दामोदरः सहः ।
मही धरो महा भागो वेग वा नमि ताशनः ॥ 40 ॥

उद्भवः, क्षोभणो देवः श्री गर्भः परमेश्वरः ।
करणं कारणं कर्ता विकर्ता गहनो गुहः ॥ 41 ॥

व्यव सायो व्यवस् थानः संस्थानः स्थान दो ध्रुवः ।
परर्द्धिः पर मस्पष्टस् तुष्टः पुष्टः शुभे क्षणः ॥ 42 ॥

रामो विरामो विरजो मार्गो नेयो नयोऽनयः ।
वीरः शक्ति मतां श्रेष्ठो धर्मो धर्म विदुत्तमः ॥ 43 ॥

वैकुण्ठः पुरुषः प्राणः प्राणदः प्रणवः पृथुः ।
हिरण्य गर्भः शत्रुघ्नो व्याप्तो वायु रधो क्षजः ॥ 44 ॥

ऋतुः सुदर्शनः कालः पर मेष्ठी परि ग्रहः ।
उग्रः संवत्सरो दक्षो विश्रामो विश्व दक्षिणः ॥ 45 ॥

विस्तारः स्थाव रस्थाणुः प्रमाणं बीज मव्ययं ।
अर्थोऽनर्थो महा कोशो महा भोगो महा धनः ॥ 46 ॥

अनिर् विण्णः स्थविष्ठो भूर् धर्म यूपो महामखः ।
नक्षत्रनेमिर् नक्षत्री क्षमः, क्षामः समी हनः ॥ 47 ॥

यज्ञ इज्यो महेज् यश्च क्रतुः सत्रं सताङ्गतिः ।
सर्व दर्शी विमुक् तात्मा सर्वज्ञो ज्ञान मुत्तमं ॥ 48 ॥

सुव्रतः सुमुखः सूक्ष्मः सुघोषः सुखदः सुहृत् ।
मनो हरो जित क्रोधो वीर बाहुर् विदारणः ॥ 49 ॥

स्वा पनः स्वव शो व्यापी नै कात्मा नैक कर्मकृत् ।
वत्सरो वत्स लो वत्सी रत्न गर्भो धनेश्वरः ॥ 50 ॥

धर्म गुब् धर्म कृध् दर्मी सद सत्क्षर मक्षरम्॥
अवि ज्ञाता सहस्रां शुर् विधाता कृत लक्षणः॥51 ॥

गभस्ति नेमिः सत् त्वस्थः सिंहो भूत महेश्वरः ।
आदि देवो महा देवो देवेशो देवभृद् गुरुः ॥ 52 ॥

उत्तरो गोप तिर् गोप्ता ज्ञान गम्यः पुरा तनः ।
शरीर भूत भृद् भोक्ता कपीन्द्रो भूरि दक्षिणः ॥ 53 ॥

सोमपो ऽमृत पःसोमः पुरु जित् पुरु सत्तमः ।
विनयो जयः सत्य सन्धो दाशार्हः सात्वतां पतिः॥54 ॥

जीवो विनयि ता-साक्षी मुकुन्दो ऽमित विक्रमः ।

अम्भो निधिर नन्तात्मा महो दधि शयोन् तकः॥55 ॥

अजो महार् हः स्वा भाव्यो जिता मित्रः प्रमो दनः ।
आ नन्दो ऽनन्द नोनन्दः सत्य धर्मा त्रिविक्रमः॥ 56 ॥

महर्षिः कपि लाचार्यः कृतज्ञो मेदि नीपतिः ।
त्रिप दस् त्रिद शाध् यक्षो महा शृङ्गः कृतान् तकृत्॥57॥

महावराहो गोविन्दः सुषेणः कनकाङ्गदी ।
गुह्यो गभीरो गहनो गुप्तश्चक्र गदाधरः ॥ 58 ॥

वेधाः स्वाङ्गोऽजितः कृष्णो दृढः सङ्कर्षणोऽच्युतः ।
वरुणो वारुणो वृक्षः पुष्कराक्षो महामनाः ॥ 59 ॥

भगवान् भगहाऽऽनन्दी वनमाली हलायुधः ।
आदित्यो ज्योतिरादित्यः सहिष्णुर्गतिसत्तमः ॥ 60 ॥

1.4.4 Sloka 61-80

सुधन्वा खण्ड परशुर् दारुणो द्रविण प्रदः ।
दिवः स्पृक् सर्व दृग् व्यासो वाचस्पति रयो निजः॥61॥

त्रिसामा सामगः साम निर्वाणं भेषजं भिषक् ।

सन्यास कृच्छ्र मः शान्तो निष्ठा शान्तिः परायणम्॥62॥

शुभाङ्गः शान्ति दः स्रष्टा कुमुदः कुव लेशयः ।

गोहितो गोपतिर् गोप्ता वृष भाक्षो वृष प्रियः ॥ 63 ॥

अनि वर्ती निवृत्तात्मा सङ्क्षेप्ता क्षेम कृच्छिवः ।

श्रीवत् सवक्षाः श्रीवासः श्रीपतिः श्रीमतां वरः॥64॥

श्रीदः श्रीशः श्रीनिवासः श्रीनिधिः श्री विभा वनः ।

श्रीधरः श्रीकरः श्रेयः श्रीमांल् लोक त्रयाश्रयः॥ 65 ॥

स्वक्षः स्वङ्गः शता नन्दो नन्दिर् ज्योतिर् गणेश्वरः ।

विजितात्मा ऽविधेयात्मा सत् कीर्तिच्छिन्न संशयः

उदीर्णः सर्व तश्चक्षु रनीशः शाश्व तस्थिरः ।

भूशयो भूषणो भूतिर् विशोकः शोक नाशनः ॥ 67 ॥

अर्चिष् मानर् चितः कुम्भो विशुद् धात्मा विशोधनः।

अनिरुद्धो ऽप्रति रथः प्रद्युम्नो ऽमितविक्रमः ॥ 68 ॥

काल नेमि निहा वीरः शौरिः शूर जनेश्वरः ।

त्रिलोकात्मा त्रिलो केशः केशवः केशिहा हरिः ॥69॥

कामदेवः कामपालः कामी कान्तः कृतागमः ।
अनिर् देश्यव पुर्विष्णुर् वीरो ऽनन्तो धनञ्जयः ॥70॥

ब्रह्मण्यो ब्रह्म कृद् ब्रह्मा ब्रह्म ब्रह्म वि वर्धनः ।
ब्रह्मविद् ब्राह्मणो ब्रह्मी ब्रह्मज्ञो ब्राह्मण प्रियः ॥71 ॥

महा क्रमो महा कर्मा महा तेजा महो रगः ।
महा क्रतुर् महा यज्वा महा यज्ञो महा हविः ॥ 72 ॥

स्तव्यः स्तव प्रियः स्तोत्रं स्तुतिः स्तो ता रण प्रियः ।
पूर्णः पूर यिता पुण्यः पुण्य कीर्ति रना मयः ॥ 73 ॥

मनो जवस् तीर् थकरो वसु रेता वसु प्रदः ।
वसु प्रदो वासु देवो वसुर् वसुमना हविः ॥ 74 ॥

सद् गतिः सत् कृतिः सत्ता सद् भूतिः सत् परायणः ।
शूर सेनो यदु श्रेष्ठः सन्नि वासः सुया मुनः ॥ 75 ॥

भूता वासो वासु देवः सर्वा सुनि लयोऽनलः ।
दर्पहा दर्पदो दृप्तो दुर्धरोऽ थापराजितः ॥ 76 ॥

विश्व मूर्तिर् महा मूर्तिर् दीप्त मूर्ति रमूर्तिमान् ।
अनेक मूर्ति रव्यक्तः शतमूर्तिः शता ननः ॥ 77 ॥

एको नैकः सवः कः किं यत्तत् पदमनुत्तमं ।
लोक बन्धुर् लोकनाथो माधवो भक्त वत्सलः ॥ 78 ॥

सुवर्ण वर्णो हे माङ्गो वराङ्गश् चन्द नाङ्गदी ।
वीरहा विषमः शून्यो घृता शीर चलश्चलः ॥ 79 ॥

अमा नीमान दोमान्यो लोक स्वामी त्रिलो कधृक् ।
सुमेधा मेध जोधन्यः सत्य मेधा धरा धरः ॥ 80 ॥

1.4.5 Sloka 81-100

तेजोऽ वृषो द्युति धरः सर्व-शस्त्र-भृतांवरः ।
प्रग्रहो निग्रहो व्यग्रो नैकशृङ्गो गदा ग्रजः ॥ 81 ॥

चतुर् मूर्तिश् चतुर्बाहुश् चतुर् व्यूहश् चतुर्गतिः ।
चतुरात्मा चतुर् भावश् चतुर् वेद विदेकपात् ॥ 82 ॥

समा वर्तोऽ निवृत्तात्मा दुर्जयो दुर तिक्रमः ।
दुर्लभो दुर्गमो दुर्गो दुरा वासो दुरा रिहा ॥ 83 ॥

शुभाङ्गो लोकसारङ्गः सुतन्तु स्तन्तु वर्धनः ।
इन्द्रकर्मा महाकर्मा कृतकर्मा कृतागमः ॥ 84 ॥

उद्भवः सुन्दरः सुन्दो रत्ननाभः सुलोचनः ।
अर्को वाज सनः शृङ्गी जयन्तः
सर्वविज्जयी ॥ 85 ॥

सुवर्ण बिन्दु रक्षोभ्यः सर्व वागीश् वरेश्वरः ।
महाहृदो महागर्तो महाभूतो महानिधिः ॥ 86 ॥

कुमुदः कुन्दरः कुन्दः पर्जन्यः पावनोऽनिलः ।
अमृतां शोऽ मृत वपुः सर्वज्ञः सर्व तोमुखः ॥ 87 ॥

सुलभः सुव्रतः सिद्धः शत्रु जिच् छत्रु तापनः ।
न्यग्रोधो ऽदुम्बरोश् वत्थश् चाणूरान्ध्र निषूदनः ॥ 88 ॥

सहस्रार्चिः सप्तजिह्वः सप्तैधाः सप्तवाहनः ।
अमूर्ति रनघोऽ चिन्त्यो भयकृद् भयनाशनः ॥ 89 ॥

अणुर् बृहत् कृशः स्थूलो गुण भृन्निर् गुणो महान् ।
अधृतः स्वधृ तःस् वास्यः प्राग्वं शोवं शवर्धनः ॥90॥

भार भृत् कथि तो-योगी योगी शः सर्व कामदः ।
आश्रमः श्रमणः, क्षामः सुपर्णो वायुवाहनः ॥ 91 ॥

धनुर्धरो धनुर् वेदो दण्डो दम-यिता दमः ।
अपरा जितः सर्वसहो नियन्ताऽ नियमोऽ यमः ॥92॥

सत्-त्व वान् सात्-त्विकः सत्यः सत्य धर्म परायणः ।
अभि प्रायः प्रियार् होऽर्हः प्रिय कृत् प्रीति वर्धनः ॥93॥

विहाय सग तिर् ज्योतिः सुरु चिर् हुत भुग्विभुः ।
रविर् विरो चनः सूर्यः सविता रवि लोचनः ॥ 94 ॥

अनन्तो हुत भुग् भोक्ता सुखदो नैकजोऽ ग्रजः ।
अनिर् विण्णः सदामर्षी लोका धिष्ठा
नमद् भुतः ॥95॥

सनात् सना तन तमः कपिलः कपि रव्ययः ।
स्वस्तिदः स्वस्ति कृत् स्वस्तिः
स्वस्ति भुक् स्वस्ति दक्षिणः ॥ 96 ॥

अरौद्रः कुण्डली चक्री विक्रम् यूजि तशा सनः ।
शब्दा तिगः शब्द सहः शिशिरः शर्व रीकरः ॥ 97 ॥

अक्रूरः पेशलो दक्षो दक्षिणः, क्षमिणां वरः ।
विद् वत्तमो वी तभयः पुण्य-श्रवण कीर्तनः ॥ 98 ॥

उत्ता-रणो दुश् कृतिहा पुण्यो दुः स्वप्न नाशनः ।
वीरहा रक्षणः सन्तो जीवनः पर्य वस्थितः ॥ 99 ॥

अनन्त रूपोऽ नन्तश्रीर् जित मन्युर् भयापहः ।
चतुरश्रो गभी-रात्मा विदिशो
व्या-दिशो दिशः ॥100॥

1.4.6 Sloka 101-108

अनादिर् भूर्भुवो लक्ष्मीः सुवीरो रुचि राङ्गदः ।
जननो जन जन्मादिर् भीमो भीम पराक्रमः ॥ 101 ॥

आधार निलयोऽ धाता पुष्प हासः प्रजागरः ।
ऊर्ध्वगः सत्य था चारः प्राणदः प्रणवः पणः ॥102 ॥

प्रमाणं प्राण निलयः प्राण भृत् प्राण जीवनः ।
तत्त्वं तत्त्व विदे कात्मा जन्म मृत्यु जरा तिगः॥103 ॥

भूर्भुवः स्वस् तरुस् तारः सविता प्रपिता महः ।
यज्ञो यज्ञ पतिर् यज्वा यज्ञाङ्गो यज्ञ वाहनः॥104॥

यज्ञ भृद् यज्ञ कृद् यज्ञी यज्ञ भुक् यज्ञ साधनः ।
यज्ञान्त कृद् यज्ञ गुह्य मन्त्र मन्त्राद एव च ॥ 105 ॥

आत्म योनिः स्वयञ् जातो वैखानः साम गायनः ।
देवकी नन्दनः स्रष्टा क्षिती शः पापना शनः॥106 ॥

शङ्ख भृन् नन्दकी चक्री शार्ङ्ग धन्वा गदाधरः ।
रथाङ्ग पाणि रक्षोभ्यः सर्व प्रहरणा युधः ॥ 107 ॥

श्री सर्व प्रहरणा युध ॐ नम इति ।

वन माली गदी शार्ङ्गी शङ्खी चक्री च नन्दकी ।
श्रीमान्नारायणो विष्णुर्वासुदेवोऽभिरक्षतु ॥ 108 ॥

(श्री वासुदेवोऽभिरक्षतु ॐ नम इति ।)

1.5 फलश्रुतिः

इतीदं कीर्तनीयस्य केशवस्य महात्मनः ।

नाम्नां सहस्रं दिव्यानामशेषेण प्रकीर्तितम् ॥ 1 ॥

य इदं शृणु यान्नित्यं यश्चापि परि कीर्तयेत् ॥

नाशुभं प्राप्नुयात् किञ्चित् सोऽमुत्रेह च मानवः ॥ 2 ॥

वेदान्तगो ब्राह्मणः स्यात् क्षत्रियो विजयी भवेत् ।

वैश्यो धनसमृद्धः स्यात् शूद्रः सुखमवाप्नुयात् ॥ 3 ॥

धर्मार्थी प्राप्नुयाद्धर्ममर्थार्थी चार्थमाप्नुयात् ।

कामानवाप्नुयात् कामी प्रजार्थी चाप्नुयात्प्रजाम् ॥ 4 ॥

भक्तिमान् यः सदोत्थाय शुचिस्तद्गन्तमानसः ।

सहस्रं वासुदेवस्य नाम्नामेतत् प्रकीर्तयेत् ॥ 5 ॥

यशः प्राप्नोति विपुलं याति प्राधान्यमेव च ।

अचलां श्रियमाप्नोति श्रेयः प्राप्नोत्यनुत्तमम् ॥ 6 ॥

न भयं क्वचिदाप्नोति वीर्यं तेजश्च विन्दति ।

भवत्यरोगो द्युतिमान् बलरूपगुणान्वितः ॥ 7 ॥

रोगार्तो मुच्य ते रोगाद् बद्धो मुच्येत बन्धनात् ।
भयान् मुच्येत भीतस्तु मुच्ये तापन्न आपदः ॥ 8 ॥

दुर्गाण् यतित रत्याशु पुरुषः पुरुषोत्तमम् ।
स्तुवन्नाम सहस्रेण नित्यं भक्ति समन्वितः ॥ 9 ॥

वासु देवाश्रयो मर्त्यो वासुदेव परायणः ।
सर्व पाप विशुद्धात्मा याति ब्रह्म सना तनम् ॥ 10 ॥

न वासुदेव भक्ताना मशुभं विद्यते क्वचित् ।
जन्ममृत्यु जराव्याधि भयं नैवोप जायते ॥ 11 ॥

इमं स्तव मधीयानः श्रद्धा भक्ति समन्वितः ।
युज्ये तात्म सुख क्षान्ति श्रीधृति स्मृति कीर्तिभिः ॥ 12 ॥

न क्रोधो न च मात्सर्यं न लोभो नाशुभामतिः ।
भवन्ति कृतपुण्यानां भक्तानां पुरुषोत्तमे ॥ 13 ॥

द्यौःस चन्द्रार्क नक्षत्रा खं दिशो भूर्म होदधिः ।
वासुदेवस्य वीर्येण विधृतानि महात्मनः ॥ 14 ॥

ससुरा सुर गन्धर्वं सयक्षो रग राक्षसं ।
जगद्वशे वर्ततेदं कृष्णस्य सच राचरम् ॥ 15 ॥

इन्द्रियाणि मनो बुद्धिः सत्त्वं तेजो बलं धृतिः ।
वासुदेवात् मकान् याहुः, क्षेत्रं क्षेत्रज्ञ एव च ॥ 16 ॥

सर्वा गमाना माचारः प्रथमं परिकल्पते ।
आचार प्रभवो धर्मो धर्मस्य प्रभु रच्युतः ॥ 17 ॥

ऋषयः पितरो देवा महा भूतानि धातवः ।
जङ्गमा जङ्गमं चेदं जगन् नारायणोद्भवं ॥ 18 ॥

योगोज्ञानं तथा साङ्ख्यं विद्याः शिल्पादिकर्म च ।
वेदाः शास्त्राणि विज्ञान मेतत्सर्वं जनार्दनात् ॥ 19 ॥

एको विष्णुर्महद्भूतं पृथग् भूतान् यनेकशः ।
त्रींलो कान् व्याप्य भूतात्मा भुङ्क्ते विश्व भुगव् ययः ॥ 20 ॥

इमं स्तवं भगवतो विष्णोर्व्यासेन कीर्तितं ।
पठेद्य इच्चेत्पुरुषः श्रेयः प्राप्तुं सुखानि च ॥ 21 ॥

विश्वेश्वर मजं देवं जगतः प्रभु रव्ययम् ।

भजन्ति ये पुष्क राक्षं न ते यान्ति पराभवं ॥ 22 ॥

न ते यान्ति पराभवं ॐ नम इति ।

अर्जुन उवाच

पद्मपत्र विशालाक्ष पद्मनाभ सुरोत्तम ।

भक्ताना मनुरक्तानां त्राता भव जनार्दन ॥ 23 ॥

श्रीभगवानुवाच

यो मां नाम सहस्रेण स्तोतु मिच्छति पाण्डव ।

सोऽहमेकेन श्लोकेन स्तुत एव न संशयः ॥ 24 ॥

स्तुत एव न संशय ॐ नम इति ।

व्यास उवाच

वास नाद् वासु देवस्य वासितं भुवनत्रयम् ।

सर्व भूतानि वासोऽसि वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥ 25 ॥

श्रीवासुदेव नमोस्तुत ॐ नम इति ।

पार्वत्युवाच

केनोपायेन लघुना विष्णोर्नामसहस्रकं ।

पठ्यते पण्डितैर्नित्यं श्रोतुमिच्छाम्यहं प्रभो ॥ 26 ॥

ईश्वर उवाच

श्रीराम राम रामेति रमे रामे मनोरमे ।

सहस्रनाम तत्तुल्यं रामनाम वरानने ॥ 27 ॥

श्रीराम नाम वरानन ॐ नम इति ।

ब्रह्मोवाच

नमोऽस्त्वनन्ताय सहस्र मूर्तये सहस्रपादा क्षिशिरो रुबाहवे ।

सहस्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते सहस्रकोटी युगधारिणे नमः ॥ 28 ॥

श्री सहस्रकोटी युगधारिणे नम ॐ नम इति ।

सञ्जय उवाच

यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्धरः ।

तत्र श्रीर्विजयो भूति ध्रुवा नीतिर्मतिर्मम ॥ 29 ॥

श्री भगवान् उवाच

अनन्याश्चिन्तयन्तो मां ये जनाः पर्युपासते ।

तेषां नित्याभियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहम् ॥ 30 ॥

परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।
धर्मसंस्थाप नार्थाय सम्भवामि युगे युगे ॥ 31 ॥

आर्ताः विषण्णाः शिथिलाश्च भीताः घोरेषु च व्याधिषु वर्तमानाः ।
सङ्कीर्त्य नारायणशब्दमात्रं विमुक्तदुःखाः सुखिनो भवन्ति ॥ 32 ॥

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा बुद्ध्यात्मना वा प्रकृतेः स्वभावात् ।
करोमि यद्यत्सकलं परस्मै नारायणायेति समर्पयामि ॥ 33 ॥

2 Lalitha Sahasranamam

2.1 Nyasaha

प्रणो देवी सरस्वती वाजेभिर्वजिनीवती धीनामवित्रयवतु
मानो दि गो बृहदः पर्वतादा सरस्वथि यजथा गन्तु यज्ञं
पवन् देवी जुजु शना गृताची शग् मान् भोपा च मुशती श्रुणोतु
वाग्देव्यै नमः

ॐ अस्य श्री ललिता सहस्र नामस् स्तोत्र माला मन्त्रस्य ।
वशिन्या दि वाग् देवता ऋषयः ।
अनुष्टुप् छन्दः ।

श्रीललिता परमेश्वरी देवता ।

श्रीमद् वाग् भव कूटेति बीजम् ।

मध्य कूटेति शक्तिः ।

शक्ति कूटेति कीलकम् ।

श्रीललिता महा त्रिपुर सुन्दरी प्रसाद सिद्धिद् द्वारा
चिन् तित फला वाप्त्-यर्थे (जपे) पारायणे विनियोगः ।

2.2 Dhyanam

सिन्दूरारुण विग्रहां त्रिनयनां माणिक्य मौलिस्फुरत्
तारा नायक शेखरां स्मित मुखी मापीन वक्षो रुहाम् ।
पाणिभ् यामलि पूर्ण रत्न चषकं रक्तोत् पलं विभ् रतीं
सौम्यां रत्न घटस्थ रक्त चरणां ध्यायेत् परा मम्बिकाम् ॥

2.3 Shloka 1-20

ॐ श्रीमाता श्रीमहा राज्ञी श्रीमत् सिंहास नेश्वरी ।
चिदग्नि कुण्ड सम्भूता देव कार्य समुद्यता ॥1॥

उद्यद् भानु सहस् राभा चतुर् बाहु समन्विता ।
रागस् वरूप पाशाढ्या क्रोधा काराङ्कु शोज् ज्वला ॥2॥

मनो रूपेक्षु कोदण्डा पञ्च तन्मात्र सायका ।
निजा रुणप् प्रभा पूर मज्जद् ब्रह्माण्ड मण्डला ॥3॥

चम्प काशोक पुन्नाग सौगन् धिक लसत् कचा ।
कुरु विन्द मणिश् श्रेणी कनत् कोटीर मण्डिता ॥4॥

अष्टमी चन्द्र विभ्राज दलि कस्थल शोभिता ।
मुख चन्द्रक लङ्काभ मृग नाभि विशे षका ॥5॥

वद नस् मर माङ्गल्य गृह तोरण चिल्लिका ।
वक्त्र लक्ष्मी परीवाह चलन् मीनाभ लोचना ॥6॥

नव चम्पक पुष् पाभ नासा दण्ड विराजिता ।
तारा कान्ति तिरस् कारि नासा भरण भासुरा ॥7॥

कदम्ब मज्जरी क्लृप्त कर्ण पूर मनोहरा ।
ताटङ्क युगली भूत तप नो डुप मण्डला ॥8॥

पद्म राग शिला दर्श परि भावि कपोल भूः ।
नव विद्रुम बिम्ब श्री न्यक् कारि रद नच्छदा ॥9॥

शुद्ध विद् याङ्कु रा कारद् द्विज पङ्क् तिद् द्वयोज् ज्वला ।
कर्पूर वीटि कामोद समा कर्षद् (कर्षि) दिगन् तरा ॥10॥

निज सल्लाप मा धुर्य विनिर् भर्त्-सित कच्छपी ।

or निज संलाप

मन् दस् मितप् प्रभा पूर मज्जत् कामेश मानसा ॥11॥

अना कलित सादृश्य चुबु कश्री विरा जिता । (चिबुकश्री)
कामेश बद्ध माङ्गल्य सूत्र शो भित कन्धरा ॥12॥

कन काङ् गद केयूर कम नीय भुजान् विता ।
रत्नग् ग्रै वेय चिन् ताक लोल मुक्ता फलान् विता ॥13॥

कामेश्वरप् प्रेम रत्न मणिप् प्रति पणस् स्तनी ।
नाभ्या लवाल रो मालि लता फल कुचद् वयी ॥14॥

लक्ष्य रोम लता धार तास मुन्नेय मध्यमा ।
स्तन भार दलन् मध्य पट्ट बन्ध वलित् त्रया ॥15॥

अरुणा रुण कौ सुम्भ वस्त्र भास् वत् कटी तटी ।
रत्न किङ्किणि कारम्य रश नादा मभू षिता ॥16॥

कामेशग् ज्ञात सौभाग्य मार्द वोरुद् द्वयान् विता ।
माणिक्य मकु टाकार जानुद् वय विरा जिता ॥17॥

इन्द्र गोप परि क्षिप्तस् स्मर तू णाभ जङ् घिका ।
गूढ गुल्फा कूर्म पृष्ठ जयिष् णुप् प्रप दान् विता ॥18॥

नख दी धिति सं छन्न नमज् जन तमो गुणा ।
पदद् वयप् प्रभा जाल परा कृत सरो रुहा ॥19॥

सिञ्जान मणि मञ्जीर मण्डि तश् श्री पदाम् बुजा ।

or शिञ्जान

मराली मन्द गमना महा लावण्य शेवधिः ॥20॥

2.4 Shloka 21-40

सर्वा रुणाऽ नवद् याङ्गी सर्वा भरण भूषिता ।
शिव कामेश् वराङ् कस्था शिवा स्वाधीन वल्लभा ॥21॥

सुमेरु मध्य शृङ् गस्था श्रीमन् नगर नायिका ।
चिन्ता मणि गृहान् तस्था पञ्चब् ब्रह्मा सनस् थिता ॥22॥

महा पद्मा टवी संस्था कदम्ब वन वासिनी ।

सुधा सागर मध् यस्था कामाक्षी काम दायिनी ॥23॥

देवर् षिगण संघातस् स्तूय मानात् मवै भवा ।
भण्डा सुर वधोद् युक्त शक्ति सेना समन्विता ॥24॥

सम्पत् करी समा रूढ सिन्धुरव् ब्रज सेविता ।
अश्वा रूढा धिष् ठिताश्च कोटि कोटि भिरा वृता ॥25॥

चक्र राज रथा रूढ सर्वा युध परिष् कृता ।
गेय चक्र रथा रूढ मन्त्रिणी परि सेविता ॥26॥

किरि चक्र रथा रूढ दण्ड नाथा पुरस् कृता ।
ज्वाला मालिनि काक् क्षिप्त वह्निप् प्राकार मध्यगा ॥27॥

भण्ड सैन्य वधोद् युक्त शक्ति विक्रम हर्षिता ।
नित्या पराक् रमा टोप निरीक् क्षण समुत् सुका ॥28॥

भण्ड पुत्र वधोद् युक्त बाला विक्रम नन्दिता ।
मन् त्रिण् यं बावि रचित विषङ्ग वध तोषिता ॥29॥

विशुक्रप् प्राण हरण वाराही वीर्य नन्दिता ।
कामेश्वर मुखा लोक कल्पितश् श्री गणेश्वरा ॥30॥

महा गणेश निर्भिन्न विघ्न यन्त्रप् प्रहर्षिता ।
भण्डा सुरेन्द्र निर्मुक्त शस्त्रप् प्रत-यस्त्र वर्षिणी ॥31॥

कराङ्गुलिनि खोत्पन्न नारायण दशाकृतिः ।
महापाशुपतास्त्राग्नि निर्दग्धा सुरसैनिका ॥32॥

कामेश्वरास्त्र निर्दग्ध सभण्डा सुरशून्यका ।
ब्रह्मोपेन्द्रमहेन्द्रादिदेवसंस्तुतवैभवा ॥33॥

हरनेत्राग्नि सन्दग्धकामसज्जीवनौषधिः ।
श्रीमद्वाग्भवकूटैकस्वस्वरूपमुखपङ्कजा ॥34॥

कण्ठाधःकटिपर्यन्तमध्यकूटस्वस्वरूपिणी ।
शक्ति कूटैकतापन्नकट्यधोभागधारिणी ॥35॥

मूलमन्त्रात्मिका मूलकूटत्रयकलेवरा ।
कुलामृतैकरसिका कुलसंकेतपालिनी ॥36॥

कुलाङ्गना कुलान्तस्था कौलिनी कुलयोगिनी ।
अकुला समयान्तस्था समयाचारतत्परा ॥37॥

मूला धारैक निलया ब्रह्मग् ग्रन्थि विभेदिनी ।
मणि पूरान् त रुदिता विष्णुग् ग्रन्थि विभेदिनी ॥38॥

आज्ञा चक्रान् तरा लस्था रुद्रग् ग्रन्थि विभेदिनी ।
सहस् राराम् बुजा रूढा सुधा साराभि वर्षिणी ॥39॥

तडिल् लता सम रुचिः षट् चक्रो परि संस्थिता ।
महा सक्तिः कुण्ड लिनी बिस तन्तु तनी यसी ॥40॥

2.5 Shloka 41-60

भवानी भाव नागम्या भवा रण्य कुठा रिका ।
भद्रप् प्रिया भद्र मूर्तिर् भक्त सौभाग्य दायिनी ॥41॥

भक्तिप् प्रिया भक्ति गम्या भक्ति वश्या भयापहा ।
शाम्भवी शारदा राध्या शर्वाणी शर्म दायिनी ॥42॥

शाङ्करी श्रीकरी साध्वी शरच् चन्द्र निभा नना ।
शातो दरी शान्ति मती निरा धारा निरञ्जना ॥43॥

निर् लेपा निर्मला नित्या निरा कारा निरा कुला ।
निर्गुणा निष्कला शान्ता निष्कामा निरु पप् लवा ॥44॥

नित्य मुक्ता निर्वि कारा निष् प्रपञ्चा निराश् श्रया ।
नित्य शुद्धा नित्य बुद्धा निर वद्या निरन्तरा ॥45॥

निष् कारणा निष् कलङ्का निरु पाधिर् निरीश् वरा ।
नीरागा राग मथनी निर् मदा मद नाशिनी ॥46॥

निश् चिन्ता निर हंकारा निर् मोहा मोह नाशिनी ।
निर्ममा ममता हन्त्री निष् पापा पाप नाशिनी ॥47॥

निष् क्रोधा क्रोध शमनी निर् लोभा लोभ नाशिनी ।
निस् संशया संश यघ्नी निर्भवा भव नाशिनी ॥48॥

निर्वि कल्पा निरा बाधा निर् भेदा भेद नाशिनी ।
निर् नाशा मृत्यु मथनी निष् क्रिया निष् परिग् ग्रहा ॥49॥

निस् तुला नील चि कुरा निर पाया निरत् यया ।
दुर्लभा दुर्गमा दुर्गा दुःख हन्त्री सुखप् प्रदा ॥50॥

दुष्ट दूरा दुरा चार शमनी दोष वर्जिता ।
सर्वज्ञा सान्द्र करुणा समा नाधिक वर्जिता ॥51॥

सर्व शक्ति मयी सर्व मङ्गला सद्गतिप् प्रदा ।
सर्वेश्वरी सर्व मयी सर्व मन्त्रस् स्वरूपिणी ॥52॥

सर्व यन्त्रात् मिका सर्व तन्त्र रूपा मनोन्मनी ।
माहेश्वरी महा देवी महा लक्ष्मीर् मृडप् प्रिया ॥53॥

महा रूपा महा पूज्या महा पातक नाशिनी ।
महा माया महा सत् त्वा महा शक्तिर् महा रतिः ॥54॥

महा भोगा महैश् वर्या महा वीर्या महा बला ।
महा बुद्धिर् महा सिद्धिर् महा योगेश् वरेश् वरी ॥55॥

महा तन्त्रा महा मन्त्रा महा यन्त्रा महा सना ।
महा यागक् क्रमा राध्या महा भैरव पूजिता ॥56॥

महेश्वर महा कल्प महा ताण्डव साक्षिणी ।
महा कामेश महिषी महा, त्रिपुर सुन्दरी ॥57॥

चतुष् षष् ट्यु पचा राढ्या चतुष् षष् टिक लामयी ।
महा चतुष् षष्टि कोटि योगिनी गण सेविता ॥58॥

मनु विद्या चन्द्र विद्या चन्द्र मण्डल मध्यगा ।

चारु रूपा चारु हासा चारु चन्द्र कलाधरा ॥59॥

चरा चर जगन् नाथा चक्र राज निके तना ।

पार्वती पद्म नयना पद्म राग समप् प्रभा ॥60॥

2.6 Shloka 61-80

पञ्चप् प्रेता सना सीना पञ्चब् ब्रह्मस् स्व रूपिणी ।

चिन्मयी परमा नन्दा विज्ञान घन रूपिणी ॥61॥

ध्या नध् ध्या तृध् ध्येय रूपा धर्मा धर्म विवर् जिता ।

विश्व रूपा जाग रिणी स्व पन्ती तैज सात् मिका ॥62॥

सुप् ताप् प्राज्ञात् मिका तुर्या सर्वा वस्था विवर् जिता ।

सृष्टि कर्त्री ब्रह्म रूपा गोप्त्री गोविन्द रूपिणी ॥63॥

संहा रिणी रुद्र रूपा तिरोधा नक रीश्वरी ।

सदा शिवाऽ नुग्र हदा पञ्च कृत्य परायणा ॥64॥

भानु मण्डल मध् यस्था भैरवी भग मालिनी ।

पद्मा सना भगवती पद्म नाभ सहोदरी ॥65॥

उन् मेष निमि षोत् पन्न विपन्न भुव नावलीः ।
सहस्र शीर् ष वदना सहस्राक्षी सहस्रपात् ॥66॥

आ ब्रह्म कीट जननी वर्णाश् श्रम विधा यिनी ।
निजा ज्ञा रूप निगमा पुण्या पुण्य फल प्रदा ॥67॥

श्रुति सीमन्त सिन्दूरी कृत पादाब् ज धूलिका ।
सकला गम सन् दोह शुक्ति सम् पुट मौक् तिका ॥68॥

पुरु षार्थप् प्रदा पूर्णा भोगिनी भुव नेश्वरी ।
अम्बिकाऽ नादि निधना हरिब् ब्रह्मेन्द्र सेविता ॥69॥

नारा यणी नाद रूपा नाम रूप विवर्जिता ।
ह्रीं कारी ह्री मती हृद्या हेयो पादेय वर्जिता ॥70॥

राज राजार् चिता राज्ञी रम्या राजीव लोचना ।
रञ्जनी रमणी रस्या रणत् किङ्किणि मेखला ॥71॥

रमा राकेन्दु वदना रति रूपा रतिप् प्रिया ।
रक्षा करी राक्ष सघ्नी रामा रमण लम्पटा ॥72॥

काम्या काम कला रूपा कदम्ब कुसुमप् प्रिया ।

कल्याणी जगती कन्दा करुणा रस सागरा ॥73॥

कला वती कला लापा कान्ता कादम्बरीप् प्रिया ।
वरदा वाम नयना वारुणी मद विह् वला ॥74॥

विश्वा धिका वेद वेद्या विन्ध् याचल निवा सिनी ।
विधा त्री वेद जननी विष्णु माया विला सिनी ॥75॥

क्षेत्रस् स्वरूपा क्षेत्रे शी क्षेत्रक् क्षेत्रज्ञ पालिनी ।
क्षय वृद्धि विनिर् मुक्ता क्षेत्र पाल समर् चिता ॥76॥

विजया विमला वन्द्या वन्दारु जन वत्सला ।
वाग्वा दिनी वाम केशी वह्नि मण्डल वासिनी ॥77॥

भक्ति मत् कल्प लतिका पशु पाश विमो चिनी ।
संहता शेष पा षण्डा सदाचार प्रवर् तिका ॥78॥

or पाखण्डा

तापत् त्रयाग्नि सन् तप्त समाह् ह्लादन चन्द्रिका ।
तरुणी ताप साराध्या तनु मध्या तमोऽ पहा ॥79॥

चितिस् तत् पद लक्ष् यार्था चिदेक रस रूपिणी ।

स्वात् मानन्द लवी भूतब् ब्रह्माद् द्यानन्द सन्ततिः ॥80॥

2.7 Shloka 81-100

परा प्रत् यक् चिती रूपा पश् यन्ती पर देवता ।
मध्यमा वैखरी रूपा भक्त मानस हंसिका ॥81॥

कामेश्वरप् प्राण नाडी कृतज्ञा काम पूजिता ।
शृङ्गार रस सम्पूर्णा जया जालन् धरस् स्थिता ॥82॥

ओड्या णपीठ निलया बिन्दु मण्डल वासिनी ।
रहो यागक् क्रमा राध्या रहस् तर्पण तर्पिता ॥83॥

सद्यः प्रसा दिनी विश्व साक्षिणी साक्षि वर्जिता ।
षडङ्ग देव ता युक्ता षाड् गुण्य परि पूरिता ॥84॥

नित्यक् क्लिन्ना निरुपमा निर्वाण सुख दायिनी ।
नित्या षोड शिका रूपा श्री कण् ठार्ध शरी रिणी ॥85॥

प्रभा वती प्रभा रूपा प्रसिद्धा परमेश्वरी ।
मूलप् प्रकृति रव् यक्ता व्यक्ता व्यक्तस् स्व रूपिणी ॥86॥

व्या पिनी विवि धा कारा विद्या विद्यास् स्व रूपिणी ।
महा कामेश नयन कुमुदाह् ह्लाद कौमुदी ॥87॥

भक्त हार्द तमो भेद भानु मद् भानु सन्ततिः ।
शिव दूती शिवा राध्या शिव मूर्तिः शिवङ्करी ॥88॥

शिवप् प्रिया शिव परा शिष् टेषा शिष्ट पूजिता ।
अप्रमेया स्वप् प्रकाशा मनो वाचा मगो चरा ॥89॥

चिच् छक् तिश् चेतना रूपा जड शक्तिर् जडात् मिका ।
गायत्री व्या हृतिः सन्ध्या द्विज वृन्द निषे विता ॥90॥

तत् त्वा सना तत् त्वमयी पञ्च कोशान् तरस् स्थिता ।
निः सीम महिमा नित्य यौ वना मद शालिनी ॥91॥

मद घूर्णि तरक् ताक्षी मद पाटल गण्डभूः ।
चन्दनद् द्रव दिग् धाङ्गी चाम् पेय कुसुमप् प्रिया ॥92॥

कुशला कोम लाकारा कुरु कुल्ला कुलेश्वरी ।
कुल कुण्डा लया कौल मार्ग तत् पर सेविता ॥93॥

कुमार गण ना थाम्बा तुष्टिः पुष्टिर् मतिर् धृतिः ।

शान्तिः स्वस्ति मती कान्तिर् नन्दिनी विघ्न नाशिनी ॥94॥

तेजो वती त्रिन यना लोलाक्षी काम रूपिणी ।
मालिनी हंसिनी माता मल याचल वासिनी ॥95॥

सुमुखी नलिनी सुभ् रूश् शो भना सुर नायिका ।
काल कण्ठी कान्ति मती क्षोभिणी सूक्ष्म रूपिणी ॥96॥

वज्रेश् वरी वाम देवी वयोऽ वस्था विवर्जिता ।
सिद् धेश्वरी सिद्ध विद्या सिद्ध माता यशस्विनी ॥97॥

विशुद्ध चक्र निलयाऽऽ रक्त वर्णात् त्रिलो चना ।
खट् वाङ् गादिप् प्रह रणा वद नैक समन्विता ॥98॥

पाय सान्नप् प्रिया त्वक् स्था पशु लोक भयङ्करी ।
अमृ तादि महा शक्ति संवृता डाकि नीश्वरी ॥99॥

अना हताब्ज निलयाश् श्यामा भावद नद् वया ।
दं द्रोज् ज्वलाऽ क्षमा लादि धरा रुधिर संस्थिता ॥100॥

काल रा त्र्यादि शक्त् यौघ वृतास् स्निग् धौ दन प्रिया ।
महा वीरेन्द्र वरदा रा किण् यम्बास् स्व रूपिणी ॥101॥

मणि पूराब्ज निलया वद नत्रय सय्युता ।
वज्रा दिकायु धोपेता डामर्या दिभि रावृता ॥102॥

रक्त वर्णा मांस निष्ठा गुडान्नप् प्रीत मानसा ।
समस्त भक्त सुखदा लाकिन् यम्बास् स्व रूपिणी ॥103॥

स्वा धिष्ठा नाम्बुज गता चतुर् वक्त्र मनोहरा ।
शूलाद् द्यायुध सम्पन्ना पीत वर्णाऽ तिगर् विता ॥104॥

मेदो निष्ठा मधुप् प्रीता बन्धिन् यादि समन्विता ।
दध् यन्ना सक्त हृदया काकिनी रूप धारिणी ॥105॥

मूला धाराम् बुजा रूढा पञ्च वक्त्रास्ऽ स्थिसं स्थिता ।
अङ्कु शादिप् प्रह रणा वर दादि निषे विता ॥106॥

मुद् गौ दना सक्त चित्ता साकिन् यम्बास् स्व रूपिणी ।
आज्ञा चक् राब्ज निलया शुक्ल वर्णा षडा नना ॥107॥

मज्जा संस्था हंस वती मुख्य शक्ति समन्विता ।
हरि द्रान् नैक रसिका हाकिनी रूप धारिणी ॥108॥

सहस्र दल पद् मस्था सर्व वर्णोप शोभिता ।
सर्वा युध धरा शुक्ल संस्थिता सर्व तोमुखी ॥109॥

सर्वो दनप् प्रीत चित्ता याकिन् यम्बास् स्वरूपिणी ।
स्वाहा स्वधाऽ मतिर् मेधा श्रुतिः स्मृति रनुत्तमा ॥110॥

पुण्य कीर्तिः पुण्य लभ्या ^{labya} पुण्यश् श्रवण कीर्तना ।
पुलो मजार् चिता बन्ध मोचनी बन्धु रालका ॥111॥

or बर्बरालका

विमर्श रूपिणी विद्या विय दादि जगत् प्रसूः ।
सर्वव् व्याधिप् प्रश मनी सर्व मृत्यु निवा रिणी ॥112॥

अग्र गण्याऽ चिन्त्य रूपा कलि कल्मष नाशिनी ।
कात् यायनी काल हन्त्री कमलाक्ष निषेविता ॥113॥

ताम्बूल पूरित मुखी दाडिमी कुसुमप् प्रभा ।
मृगाक्षी मोहिनी मुख्या मृडानी मित्र रूपिणी ॥114॥

नित्य तृप्ता भक्त निधिर् नियन्त्री निखि लेश्वरी ।
मैत् त्र्यादि वास नालभ्या महाप् प्रलय साक्षिणी ॥115॥

परा शक्तिः परा निष्ठा प्रज्ञा नघन रूपिणी ।
माध्वी पाना लसा मत्ता मातृका वर्ण रूपिणी ॥116॥

महा कैलास निलया मृणाल मृदु दोर् लता ।
मह नीया दया मूर्तिर् महा साम्राज्य शालिनी ॥117॥

आत्म विद्या महा विद्या श्रीविद्या काम सेविता ।
श्री षोड शाक् षरी विद्या त्रिकूटा काम कोटिका ॥118॥

कटाक्ष किङ्करी भूत कमला कोटि सेविता ।
शिरः स्थिता चन्द्र निभा भालस् थेन्द्र धनुः प्रभा ॥119॥

हृद यस्था रवि प्रख्या त्रिको णान्तर दीपिका ।
दाक्षा यणी दैत्य हन्त्री दक्ष यज्ञ विना शिनी ॥120॥

2.9 Shloka 121-140

दरान् दोलित दीर् घाक्षी दर हासोज् ज्वलन् मुखी ।
गुरु मूर्तिर् गुण निधिर् गोमाता गुह जन्मभूः ॥121॥

देवेशी दण्ड नी तिस्था दह रा काश रूपिणी ।
प्रति पन् मुख्य रा कान्त तिथि मण्डल पूजिता ॥122॥

कलात् मिका कला नाथा काव्या लाप विनोदिनी ।

or विमोदिनी

सचा मर रमा वाणी सव्य दक्षिण सेविता ॥123॥

आदि शक्तिर् अमे याऽऽत्मा परमा पाव नाकृतिः ।
अनेक कोटि ब्रह्माण्ड जननी दिव्य विग्रहा ॥124॥

क्लीं कारी केवला गुह्या कैवल्य पद दायिनी ।
त्रिपुरा त्रिज गद् वन्द्या त्रिमूर् तिस्र त्रिद शेश्वरी ॥125॥

त्र्यक्ष री दिव्य गन्धाद् ळ्या सिन्दूर तिल काञ्चिता ।
उमा शैलेन्द्र तनया गौरी गन्धर्व सेविता ॥126॥

विश्व गर्भा स्वर्ण गर्भाऽ वरदा वाग धीश्वरी ।
ध्यान गम्याऽ परिच् छेद्या ज्ञानदा ज्ञान विग्रहा ॥127॥

सर्व वेदान्त संवेद्या सत्या नन्दस् स्वरूपिणी ।
लोपा मुद्रार् चिता लीला क्लृप्त ब्रह्माण्ड मण्डला ॥128॥

अदृश्या दृश्य रहिता विज्ञात्री वेद्य वर्जिता ।
योगिनी योगदा योग्या योगा नन्दा युगन् धरा ॥129॥

इच्छा शक्तिग् ज्ञान शक्तिक् क्रिया शक्तिस् स्वरूपिणी ।
सर्वा धारा सुप्र तिष्ठा सद सद् रूप धारिणी ॥130॥

अष्ट मूर्ति रजा जैत्री लोक यात्रा विधा यिनी ।

or अजाजैत्री

एका किनी भूम रूपा निर्द् वैताद् द्वैत वर्जिता ॥131॥

अन्नदा वसुदा वृद् धा ब्रह्मात् मैक् यस् स्वरूपिणी ।
बृहती ब्राह्मणी ब्राह्मी ब्रह्मा नन्दा बलिप् प्रिया ॥132॥

भाषा रूपा बृहत् सेना भावा भाव विवर्जिता ।
सुखा राध्या शुभ करी शोभना सुलभा गतिः ॥133॥

राज राजेश्वरी राज्य दायिनी राज्य वल्लभा ।
राजत् कृपा राज पीठ निवे शित निजाश् श्रिता ॥134॥

राज्य लक्ष्मीः कोश नाथा चतु रङ्ग बलेश्वरी ।
साम्राज्य दायिनी सत्य सन्धा सागर मेखला ॥135॥

दीक्षिता दैत्य शमनी सर्व लोक वशङ्करी ।
सर्वार्थ दात्री सावित्री सच्चि दानन्द रूपिणी ॥136॥

देश काला परिच् छिन्ना सर्वगा सर्व मोहिनी ।
सरस्वती शास्त्र मयी गुहाम्बा गुह्य रूपिणी ॥137॥

सर्वो पाधि विनिर् मुक्ता सदा शिव पतिव् व्रता ।
सम्प्रदा येश्वरी साध्वी गुरु मण्डल रूपिणी ॥138॥

कुलोत् तीर्णा भगा राध्या माया मधु मती मही ।
गणाम्बा गुह्य काराध्या कोम लाङ्गी गुरुप् प्रिया ॥139॥

स्व तन्त्रा सर्व तन्त्रेशी दक्षिणा मूर्ति रूपिणी ।
सन कादि समा राध्या शिवग् ज्ञानप् प्रदायिनी ॥140॥

2.10 Shloka 141-160

चित् कलाऽऽ नन्द कलिका प्रेम रूपा प्रियङ्करी ।
नाम पारायणप् प्रीता नन्दि विद्या नटेश्वरी ॥141॥

मिथ्या जगद धिष् ठाना मुक्ति दा मुक्ति रूपिणी ।

लास्यप् प्रिया लयकरी लज्जा रम्भादि वन्दिता ॥142॥

भव दाव सुधा वृष्टिः पापा रण्य दवा नला ।
दौर्भाग्य तूल वातूला जराध् वान्त रविप् प्रभा ॥143॥

भाग् याब्धि चन्द्रिका भक्त चित्त केकि घना घना ।
रोग पर्वत दम् भोलिर् मृत्यु दारु कुठा रिका ॥144॥

महेश्वरी महा काली महा ग्रासा महा शना ।
अपर्णा चण्डिका चण्ड मुण्डा सुर निषू दिनी ॥145॥

क्षरा क्षरात् मिका सर्व लोकेशी विश्व धारिणी ।
त्रिवर्ग दात्री सुभगा त्र्यम्बका त्रिगु णात्मिका ॥146॥

स्वर्गा पवर् गदा शुद्धा जपा पुष्प निभा कृतिः ।
ओजो वतीद् द्युति धरा यज्ञ रूपा प्रियव् व्रता ॥147॥

दुरा राध्या दुरा धर्षा पाटली कुसुमप् प्रिया ।
महती मेरु निलया मन्दार कुसुमप् प्रिया ॥148॥

वीरा राध्या विराड् द्रूपा विरजा विश्वतो मुखी ।
प्रत्यग् गूपा परा काशा प्राणदा प्राण रूपिणी ॥149॥

मार्ताण्ड भैरवा राध्या मन्त्रिणीन् यस्त राज्यधूः ।

or मार्तण्ड

त्रिपु रेशी जयत् सेना निस्त्रै गुण्या परा परा ॥150॥

सत्यग् ज्ञाना नन्द रूपा साम रस्य परायणा ।

कपर्दिनी कला माला काम धुक् काम रूपिणी ॥151॥

कला निधिः काव्य कला रसज्ञा रस शेवधिः ।

पुष्टा पुरा तना पूज्या पुष्करा पुष्क रेक्षणा ॥152॥

परं ज्योतिः परं धाम पर माणुः परात् परा ।

पाश हस्ता पाश हन्त्री पर मन्त्र विभे दिनी ॥153॥

मूर्ताऽ मूर्ताऽ नित्य तृप्ता मुनि मानस हंसिका ।

सत्यव् व्रता सत्य रूपा सर्वान् तर्या मिनी सती ॥154॥

ब्रह्माणी ब्रह्म जननी बहु रूपा बुधार् चिता ।

प्रस वित्री प्रचण् डाऽऽज्ञा प्रतिष्ठा प्रकटा कृतिः ॥155॥

प्राणेश्वरी प्राण दात्री पञ्चा शत् पीठ रूपिणी ।

विशृङ्खला विविक् तस्था वीर माता वियत् प्रसूः ॥156॥

मुकुन्दा मुक्ति निलया मूल विग्रह रूपिणी ।
भावज्ञा भवरो गघ्नी भव चक्र प्रवर् तिनी ॥157॥

छन्दः सारा शास्त्र सारा मन्त्र सारा तलो दरी ।
उदार कीर्ति रुद् दाम वैभवा वर्ण रूपिणी ॥158॥

जन्म मृत्यु जरा तप्त जन विश्रान्ति दायिनी ।
सर्वो पनिष दुद् घुष्टा शान्त् यतीत कलात् मिका ॥159॥

गम्भीरा गगनान् तस्था गर्विता गान लोलुपा ।
कल्पना रहिता काष्ठाऽ कान्ता कान्तार्ध विग्रहा ॥160॥

2.11 Shloka 160-180

कार्य कारण निर् मुक्ता काम केलि तरङ्गिता ।
कनत् कन कता टङ्का लीला विग्रह धारिणी ॥161॥

अजाक् क्षयवि निर् मुक्ता मुग्धाक् क्षिप्रप् प्रसा दिनी ।
अन्तर् मुख समा राध्या बहिर् मुख सुदुर् लभा ॥162॥

त्रयी त्रिवर्ग निलया त्रिस्था त्रिपुर मालिनी ।

निरा मया निरा लम्बा स्वात् मारामा सुधासृतिः ॥163॥

or सुधासृतिः

संसार पङ्क निर् मग्न समुद् धरण पण्डिता ।
यज्ञप् प्रिया यज्ञ कर्त्री यज मान स्वरूपिणी ॥164॥

धर्मा धारा धनाध् यक्षा धन धान्य विवर्धिनी ।
विप्रप् प्रिया विप्र रूपा विश्वभ् भ्रमण कारिणी ॥165॥

विश्वग् ग्रासा विद्रु माभा maba वैष्णवी विष्णु रूपिणी ।
अयो निर् योनि निलया कूटस्था कुल रूपिणी ॥166॥

वीर गोष्ठी प्रिया वीरा नैष् कर्म्या नाद रूपिणी ।
विज्ञान कलना कल्या विदग्धा बैन्द वासना ॥167॥

तत् त्वा धिका तत् त्व मयी तत् त्व मर्थस् स्वरूपिणी ।
साम गानप् प्रिया सौम्या सदा शिव कुटुम् बिनी ॥168॥

or सौम्या

सव्या पसव्य मार् गस्था सर्वा पद्वि निवारिणी ।
स्वस्थास् स्व-भाव मधुरा धीरा धीर समर्चिता ॥169॥

चैतन् याध्व्य समा राध्या चैतन्य कुसुमप् प्रिया ।
सदो दिता सदा तुष्टा तरुणा दित्य पाटला ॥170॥

दक्षिणा दक्षिणा राध्या दरस् मेर मुखां बुजा ।
कौलिनी केवलाऽ नध्व्य कैवल्य पद दायिनी ॥171॥

स्तोत्रप् प्रिया स्तुति मती श्रुति संस्तुत वैभवा ।
मनस् विनी मान वती महेशी मङ्गला कृतिः ॥172॥

विश्व माता जगद् धात्री विशा लाक्षी विरा गिणी ।
प्रगल्भा परमो दारा परा मोदा मनो मयी ॥173॥

व्योम केशी विमा नस्था वज्रिणी वाम केश्वरी ।
पञ्च यज्ञप् प्रिया पञ्चप् प्रेत मञ्चा धिशा यिनी ॥174॥

पञ्चमी पञ्च भूतेशी पञ्च संख्यो पचा रिणी ।
शाश्वती शाश्व तैश्वर्या शर्मदा शम्भु मोहिनी ॥175॥

धरा धर सुता धन्या धर्मिणी धर्म वर्धिनी ।
लोका तीता गुणा तीता सर्वा तीता शमात् मिका ॥176॥

बन् धूक कुसुमप् प्रख्या बाला लीला विनोदिनी ।
सुमङ्गली सुख करी सुवे षाढ्या सुवा सिनी ॥177॥

सुवा सिन्यर् चनप् प्रीताऽऽ शोभना शुद्ध मानसा ।
बिन्दु तर्पण सन्तुष्टा पूर्वजा त्रिपुराम् बिका ॥178॥

दश मुद्रा समा राध्या त्रिपु राश्री वशङ्करी ।
ज्ञान मुद्राग् ज्ञान गम्याग् ज्ञान ज्ञेयस् स्वरूपिणी ॥179॥

योनि मुद्रा त्रि खण्डेशी त्रिगु णाम्बा त्रिको णगा ।
अन घाऽद् भुत चारित्रा वाञ्छि तार्थप् प्रदा यिनी ॥180॥

2.12 Shloka 181-End

अभ्यासा तिशयग् ज्ञाता षडध् वातीत रूपिणी ।
अव्याज करुणा मूर्तिर् अज्ञानध् ध्वान्त दीपिका ॥181॥

आबाल गोप विदिता सर्वा नुल् लङ्घ्य शासना ।
श्री चक्र राज निलया श्री मत् त्रिपुर सुन्दरी ॥182॥

श्री शिवा शिव शक्त् यैक्य रूपिणी ललितां बिका ।
एवं श्री ललिता देव्या नां नां साहस् रकं जगुः ॥

॥ इति श्रीब्रह्माण्डपुराणे उत्तरखण्डे श्रीहयग्रीवागस्त्यसंवादे
श्रीललिता सहस्रनाम स्तोत्र कथनं सम्पूर्णम् ॥